

Václav Havel píše Tadeuszi Mazowieckému a Imre Pozsgayovi

Vážený pane Pozsgayi, vážený pane Mazowiecki,

píši vám společně, což se může zdát nezvyklé, ale mám k tomu své zvláštní důvody. V Československu byli totiž nedávno uvězněni a z podvracení republiky obviněni dva mí slovenští přátelé, kteří mi připomínají vás dva. Jde o Mira Kusého a Jána Čarnogurského. Miro Kusý je docentem filozofie, bývalým tajemníkem ÚV KSS (z Dubčekovy éry) a je to reformní komunist, věřící, že komunistická strana nemůže mít svůj mocenský monopol zakotven v ústavě, ale že musí o vedoucí postavení usilovat ve svobodné soutěži o moc. Má názory téměř identické s vašimi, pane Pozsgayi, a kdyby v roce 1968 nezasáhly do československého vývoje okupační armády, nepochybně by dnes měl v československém politickém vedení a čs.komunistické straně podobné postavení, jaké máte Vy v Maďarsku a jeho Sjednocené dělnické straně. Vy, pane Mazowiecki, jste charakterizován jako katolický intelektuál, kterému jako občanovi záleží na osudu jeho země. Přesně táž charakteristika platí o Jánu Čarnogurském, i když je, pravda, o mnoho let mladší než Vy. Kdyby se v Československu vyvíjely poměry směrem k demokracii, není vyloučeno, že by jednou zastával tutéž funkci, kterou jste nyní pověřen Vy. Toto srovnání, které se mi nutkavě vnučuje, platí ovšem i obráceně: kdybyste vy dva, pane Pozsgayi a pane Mazowiecki, žili v dnešním Československu, byli byste za své názory a občanské postoje možná zavřeni, tak, jak jsou zavřeni dnes Miro Kusý a Ján Čarnogurský. Oba dnes zastáváte významné státní funkce v zemích, které jsou nejen nejbližšími sousedy Československa, ale které jsou s ním svázány i různými spojeneckými svazky. O to důležitější se mi zdá, abyste se právě vy dva veřejně zastali dvou slovenských demokratů, kteří jsou nesmyslně vězněni a kterým hrozí vysoké tresty. Právě váš hlas by nemohl zůstat bez vlivu, o tom jsem pevně přesvědčen. Žádám vás proto snažně, ozvěte se na jejich podporu! Takový čin by nebyl jen významnou pomocí jim dvěma, nebyl by dokonce jen významnou pomocí celé československé společnosti, ale byl by i v zájmu vašich zemí: neumím si představit, že úsilí vašich zemí o demokratickou a pluralistickou společnost může být natrvalo úspěšné, bude-li mezi nimi jako temný klín vraženo konzervativní Československo, které v době, kdy v ostatních socialistických zemích jsou političtí vězni propuštěni nebo propouštěni, zavírá kritiky svého vedení v rozsahu snad ještě větším než v době brežněvovské. Svoboda Mira Kusého a Jána Čarnogurského, stejně jako Hany Ponické, Miroslava Maňáka a Antona Seleckého, kteří jsou obviněni s nimi, je i svobodou vás dvou a svobodou našich tří zemí. Prosím vás o pomoc!

Václav Havel

Dodáváme, že dne 2.října navštívil Václava Havla v jeho pražském bytě první tajemník velvyslanectví PLR Krzysztof Opalski a předal mu dopis předsedy polské vlády Tadeusze Mazowieckého z 25.zář. Polský premiér v něm Václavovi Havlovi sděluje, že případ Miroslava Kusého a Jána Čarnogurského mu leží na srdci a že v této věci podnikl a podniká kroky, které považuje za nejproduktivnější. Premiér Mazowiecki Václava Havla ubezpečil o svých sympatiích a své solidaritě.

O dopise V.Havla ze září t.r. hovořil také Imre Pozsgay na technické vysoké škole v Budapešti, kde řekl, že dopis bude zveřejněn.

*****

*****

*****

⇒ Východoněmecký exodus (reportáž Jana Urbana)

V neděli 1.října brzy ráno se mnohým zdálo, že uprchlická krize je zažehnána a že Michail Gorbačov může klidně přijet na jistě velkolepé oslavy čtyřicetiletí NDR. Na Malé Straně zůstaly stát desítky opuštěných aut se značkou DDR a všechno vypadalo na klidnou neděli.

Ráno však přijely první vlaky z Berlína a Drážďan, v malostranských uličkách se znovu objevily skupinky mladých východních Němců, zarputilých a rozrušených. Přijížděla další a další auta a lidé je v chvatu opouštěli. Přes den se ukázalo, že čs.policie obklíčila areál velvyslanectví a jeho zahradu kordonem a odmítá pouštět německy mluvící lidi do jeho blízkostí. Velvyslanectví protestuje, řadě lidí se podařilo dostat do zahrady přes přílehlý pozemek velvyslanectví USA. K večeru už sedí na chodníku před uzavřenou budovou možná dvě stě lidí.

V pondělí proud lidí od rána zesiluje a policie už přestává situaci zvládat. Rozhodující chvíle se odehrávají v podvečer. Zatímco probíhají intenzivní diplomatická jednání, policistům před velvyslanectvím v Praze vydal někdo kolem půl šesté rozkaz vytlačit Němce z ulice. Policie proto začala proti lidem postupovat s kovovými zátarasy. Později byly použity i gumové obušky. Uprostřed davu odnášely matky desítky malých dětí, vzadu zadržovali policisty mladí lidé, mezi nimi i několik Čechů. Policie postavila na začátku ulice zátaras. Z jedné strany stálo několik desítek policistů a z druhé už mnoho set Němců, k nimž se připojovali stále noví a noví. Karmelitskou ulicí jen stěží projížděly tramvaje a auta. Ozývá se skandování Freiheit, Freiheit. Někteří Češi z okolních domů přinášejí čaj pro děti a nabízejí místa na přespaní. Všichni odpovídají stejně: Musíme tady zůstat, nesmíme promeškat ten moment, kdy nás pustí dovnitř. Oni nás musejí pustit.

Vypadalo to neuvěřitelně, ale těsně po deváté hodině večerní přicházejí k policejnímu zátarasu pracovníci velvyslanectví NSR, policie uvolňuje průchod a první skupina maminek s malými dětmi prochází těch posledních pár set metrů k otevřené bráně velvyslanectví. Za nimi postupně další a další. V 11 hodin v noci je před budovou stále ještě asi 250 lidí, pomalu postupujících dovnitř. Velká skupina policistů prochází kolem a čeká opodál.

V úterý dopoledne stojí před přeplněnou ambasádou už nejméně pětset lidí. Občas se pootevře brána a hned za ní je možné zahlédnout palandy, postavené ve vstupní hale. Je jasné, že už teď je budova přeplněna. Čs. policejní důstojník odhaduje ve 12 hodin, že počet lidí uvnitř přesáhl pět tisíc a dodal, že podle zpráv z čs.-východoněmecké hranice je na německé straně ve směru do Československa fronta více než tisíce vozů. Prohlásil doslova: Němci musejí zavřít hranice, jinak to za pár hodin nikdo nezvládne. To se pak skutečně stalo kolem 15. hodiny. Z rozhovorů s lidmi, kteří přijeli odpoledními vlaky se dozvídáme, že východoněmecká Bezpečnost už od samého poledne vytahovala z vlaků lidi, které podezírala, že chtějí emigrovat.

Večer se prudce ochlazuje. Je pouhých šest stupňů a začíná foukat nepříjemný vítr. Přeplněný objekt velvyslanectví už nepojme ani všechny maminky s dětmi, malé náměstí před ním je zaplněné teď už nespočetnou masou lidí. Kolem šesté hodiny najednou vybuchuje jásot a skandování Freiheit, Freiheit. Pracovníci velvyslanectví právě oznámili, že bylo dosaženo dohody o umožnění odchodu všech přítomných do NSR. Objevují se desítky lahví šampaňského, všechno se najednou zdá na dosah ruky. Přicházejí pracovníci západoněmeckého Červeného kříže a pomalu řadí masu lidí směrem, odkud prý už v osm hodin mají přijet první autobusy, které mají všechny lidi postupně převézt na libeňské nádraží. Odtud má být vypraveno 12 vlaků přes Drážďany do bavorského Hofu. Na spodní křižovatku s Karmelitskou ulicí, kde se má podle plánu nastupovat do autobusů, odchází první skupina, která se zde mísí se stále ještě přicházejícími novými uprchlíky.

Začíná dlouhá poslední noc, ale v tu chvíli to ještě nikdo z přítomných netuší. Teprve po desáté hodině večer se objevují informace, že na straně NDR došlo k jakýmsi technicko-organizačním obtížím, které zpožďují vypravení vlaků. Podle informací pracovníků velvyslanectví čs. strana spolupracuje dobře, jde prostě o to, že je to příliš velký problém a je nutno mít trpělivost. Odhady počtu lidí se pohybují od pěti do jedenácti tisíc. Po půlnoci jsou lidé už unavení. Je velká zima, mnohé děti začínají plakat. Není dostatek přikrývek. Čs. Červený kříž, který sídlí v obrovské budově necelých tři sta metrů odsud, nedokázal ani projevit dobrou vůli. Těsně před jednou hodinou přijíždí soukromým autem několik zdravotních sester z NSR a procházejí mezi promrzlými lidmi. Čas od času se objeví někdo z malostranských sousedů s hrncem kávy anebo čaje. Před čtvrtou hodinou ráno jsou chodníky zaplněny sedícími a ležícími postavami převážně jenom v letním oblečení. Stále se objevují lidé s konvicemi kávy a čaje. Podle poslední informace se čeká na přistavení už třinácti vlaků, ale transport prý proběhne až odpoledne, aby ho bylo možno připravit jako jednorázovou akci a všech třináct vlaků jelo najednou. Objevují se fantastické pověsti o scénách, které se odehrávaly na čs. hranici po odpoledním uzavření přechodů. Je půl sedmé ráno. Nad Prahou vychází slunce. Promrzlí lidé si v okolních obchodech nakupují snídaní. Odpoledne, kdy snad konečně mají odjet vlaky, se už nezdá tak daleko. Končí předlouhá poslední noc.

Pokračování - Středa byla v Praze naštěstí přívětivým teplým dnem se slunečným počasím. Ti, co se nevyspali v chladné noci, dospávali dopoledne, natažení na chodnicích, či opření o zdi domů. Před polednem jsme se skupinou zahraničních novinářů diskutovali o posledních novinkách. Mezi uprchlíky se prý objevilo několik mladých lidí, kteří v noci po uzavření hraničních přechodů tajně přešli hranice do Československa a stopem přijeli do Prahy. Očitý svědek vypráví, že na Letenské pláni, která je vzdálená jen pár minut jízdy autem, stojí od včerejška večera přes dvacet skříňových automobilů s pohotovostním plukem SNB. Ale o tom nikdo nechce ani přemýšlet. Atmosféra se uvolnila, mladí Němci si na popud pracovníků Červeného kříže půjčují v domech smetáky a uklízejí papíry a smetí. Uprostřed nejhustšího davu koluje velká igelitová taška, do které lidé dávají zbytek peněz, které u sebe ještě mají. Vznikla spontánní sbírka na Červený kříž. Neptal jsem se, ale myslím, že na ten západoněmecký, jehož pracovníci prakticky beze spánku a s obdivuhodnou trpělivostí a laskavostí pomáhali po celou noc uprchlíkům na malostranské ulici.

Čs.Červený kříž se objevil před branou velvyslanectví až kolem jedenácté hodiny dopoledne, zastoupen skupinou asi patnácti pracovníků aparátu, doprovázených fotografem, který ovšem bůhví proč fotografoval téměř výhradně tuto skupinu. Po krátkém vyjednávání začali roznášet plechovky s Coca Colou, nechtěli však odpovědět na otázku, proč nemohly být na noc přivezeny přikrývky, várnice s teplým čajem, maringotky s chemickými toaletami, anebo proč prostě Čs.Červený kříž neposkytl alespoň na noc matkám s dětmi svoji blízko položenou budovu.

Po třetí hodině dopoledne je přes Malou Stranu přerušena automobilová i tramvajová doprava a kolem půl páté konečně přijíždějí první autobusy. Nejprve jde nastupování zoufale pomalu. Lidé musejí k autobusům procházet kontrolou dokumentů a potom širokým kordonom příslušníků pohotovostního pluku SNB v bílých přilbách. Okolo kordonu se rychle shromažďuje zvědavý dav zhruba 300 Pražanů, kteří se loučí s každým odjíždějícím autobusem máváním a potleskem. To všechno se toleruje, jenom se nesmí fotografovat. Několik fotografů amatérů přichází o film. Mezitím se rozkřiklo, že vlaky nebyly zpožděny kvůli snaze orgánů NDR zdržet transport tak dlouho, aby přes NDR projížděl až v noci, jak se mnozí domnívali, ale proto, že stovky těch lidí, kteří nestihli přejet hranice do Československa před jejich uzavřením, obsadili nádraží a sedali si na koleje, aby vlakům zabránili v odjezdu. V průběhu večera se nastupování zrychluje, příslušníci VB pomáhají maminkám s dětmi a sami podávají zavazadla přes zátarasy vymezující průchod, v němž se kontrolují doklady. Konflikty z pondělního podvečera jsou dávno zapomenuty a všichni se snaží mít to už co nejrychleji za sebou. Ulice se postupně vyprazdňuje, místní lidé přinášejí stejně jako den předtím kávu a čaj.

V půl dvanácté v noci je náhle ulice prázdná a z brány velvyslanectví se začíná odvíjet dlouhý had těch, kdo čekali vevnitř. Odhady celkového počtu uprchlíků teď dosahují až 16 000. Je ještě větší zima než včera, ale to už nikomu nevádí. Před ránem vše náhle končí.

Na ulici a na prostranství před velvyslanectvím jsou hromady odpadků. Několik promrzlých policistů postává před budovami amerického a západoněmeckého velvyslanectví, kde parkuje deset mikrobuseů a kamionů západoněmeckého Červeného kříže. Všude jezdí vozy odtahové služby. Podle údajů ranního Rudého práva je v Praze 1600 opuštěných automobilů z NDR. Druhý díl exodu tedy skončil. Sám exodus bude pokračovat. V ulici Tržiště stojí dva opuštěné trabanty, které prý přijely až po ránu. V zámku kufru jednoho z nich je zastrčen svazek klíčků. Podle vyhýbavé odpovědi jednoho z pracovníků západoněmeckého Červeného kříže je v budově velvyslanectví znovu už několik desítek lidí. Na rozloučenou mi říká: "My tohle vyřešit nemůžeme, je třeba odstranit příčinu".

*****

*****

*****

V samizdatu nově vyšlo...

Lidové noviny č.9, roč.2., září 1989, 28 stran A4
přinášejí materiály z domova a zahraničí, mj. Dopis mladých novinářů, rozhovor s Jiřím Hanzelkou, právní rubriku s příspěvkem Král je nahý, Povídání s Jiřím Suchým, informaci o politickém vězni Antonínu Pernickém, další materiály o Katyni aj.